

Vikinglerin Masalı

Norveç, İsveç ve Danimarka; zamanında bütün dünyanın Vikingler olarak tanıdığı yağmacı denizciler işte bu ülkelerden gelmişlerdi. Vikingler için yağmacılık kadar denizlerde yaşamak da çok önemliydi. Deniz dünyaya açılan bir kapıydı Vikingler için. Bir tekne ise, onların kendilerini ifade edebildikleri, tıpkı bir heykeltraşın heykeli gibi, bir sanat eseri idi. O ünlü Viking gemilerini yapan bu insanlar, becerilerini babadan oğula miras bıraktılar. Yalnızca gözlerini ve hafızalarını kullanan torunlar da o müthiş gemileri yaptılar. Bugün dahi İskandinav tekne yapımcısı torunlar atalarının izinden gidiyorlar. Denize yönelen bu insanlar, zaman ve teknolojinin getirdiği yumuşama ile bu kez yağma ve talan için değil bambaşka nedenle denize açılıyorlar. Balıkçılık için.

KORSANLIK ve yağmacılık bir yaşam biçimiydi Vikingler için. Zaten kendi dillerinde de Viking kelimesi korsan saldırısı ve yağma demektir. Korsan ve saldırgan kelimeleri ise Vikingler olarak ifade ediliyordu. Vikingler sözcüğünün, daha önceleri yağmacı Vikinglerin pusuya yattıkları koy, iç su ve oyuk anlamına gelen eski Norveççe 'vik' sözcüğünden türediği sanılmaktadır. Bu sözcük, ayrıca savaşçı ya da askerler anlamına da gelmektedir.

Britanya Adaları'ndan Rusya'ya kadar bütün Avrupa'da "Ulu Tanrım bizi Vikinglerin gazabından koru" diye dualar edilmesine neden olan bu insanlar, Kuzey denizlerini geçip İzlanda'ya kadar gitmiş ve sonra da

dünyanın en büyük adası olan Grönland'ı keşfedip, buraları da yurt edinmişlerdir.

İrlanda ve Fransa'da sömürgeler kurup, Fas'tan Bizans'a kadar pek çok ülkeyle ticaret ilişkilerine giren Vikingler, merkezi bugünkü İstanbul olan Bizans'ta paralı askerlik de yapmışlar.

Norveç'te yaşayan Vikinglerden Verek kabilesinin lideri Rurik, 9. yüzyılın sonlarına doğru şimdiki Rusya'nın topraklarına girmiş. Rurik'in üç kardeşinin Rus devletinin kuruluşuna önyak olduğu söylenir. Yani Vikingler Rusların etnik temelini harç olmuşlardır. Rurik'in iki kardeşi, Sineus ve Truvor, 862 yılında Novgorod devletini kurmuşlar ve üçüncü kardeş Oleg de bu küçük devletin sınırlarını

genişletmiş ve başkenti de Kiev'e taşımış. 'Rusya' sözcüğünün, eski Norman dilindeki 'kürek çekmek' anlamına gelen 'röthr' sözcüğünden türediği sanılmaktadır.

9. yüzyılda, Sen nehrinde de Viking teknelerine rastlanır. Bu teknelerle Paris kuşatma altına alınır. Fransız kralı, ülkesini bu insanların şerrinden kurtarmak için, bu yağmacılara haraç verir. Ayrıca, bunların Normandiya denilen topraklara yerleşmelerine hiç ses çıkaramaz. (Orta ve Güney Avrupa'ya yayılmış olan bu insanlara "Kuzey Adamları" anlamına gelen Normanlar da denir.) Artık Vikinglerin de verimli toprakları vardır. Ama çok geçmeden bu topraklar Vikinglere yetmez olur. Tam da 'yumuşadılar artık' diyebileceğimiz sıralarda Vi-

kingler gözlerini başka verimli topraklara çevirirler. İrlanda'da, İngiltere'de de krallıklar kurarlar.

Sonra, 10. yüzyılın sona ermesinden önce Kuzey Amerika kıyılarına giderler. Böylece bu insanlar Amerika'daki ilk Avrupalı sömürgeciler olmuştur. Kristof Kolomb'dan beş yüzyıl önce Amerika'ya ulaşmış, burayı da yurt tutan Vikinglerdir.

11. yüzyılın başında bu yeni ülkeye yerleşen Vikingler, şimdinin rüyalar ülkesinde bir süre kalmışlar ve bu yere Vinland yani Üzüm Ülkesi adını vermişler.

Yüzyıllardır tarihçilerin çeşitli fikirler öne sürmelerine neden olan Vinland'ın sırrı ise bir ölçüde de olsa, 1962 yılında çözülmüş. Norveç'li bir bilim adamı olan Dr. Helge Ingstad ve arkeolog eşi tarafından Newfoundland'ın en kuzey ucunda bulunan Viking harabeleri, bizler için Vikinglerin Amerika serüvenine ilişkin önemli ip uçları sunmakta. İskandinavlardan kalma yedi sekiz yerleşim yerinin bulunduğu bu harabelerde, taştan bir örs, demir parçaları, çiviler, tunç parçaları ile birlikte ev yıkıntıları da bulunmaktaymış. Tabii sadece bu kalıntılar değil Vikinglerin Amerika serüvenini anlatan. Özellikle İzlanda dilinde söylenince anlamına gelen "saga" lardan da, Vikinglerin İzlanda, Grönland ve Amerika'ya gidişleri anlatılır. İzlanda tarihinde 930-1050 yılları arası Saga Çağıdır. 1190-1320 yılları arasında da bu sagalar yazıya geçirilmiştir. Örneğin, Vikinglerin İzlanda'dan Grönland'a yapılan göç ve yerleşme girişimleri, anlatımını Snaebjorn Galti'nin sagasında bulur. Buna göre, Kızıl Eirik, İzlanda'ya ilk gelenlerde rastlandığı gibi, bazı cinayetleri nedeniyle Norveç'i terk edip 960'larda İzlanda'ya gelir. Daha fazla cinayet nedeniyle burada da yasadışı ilan edi-

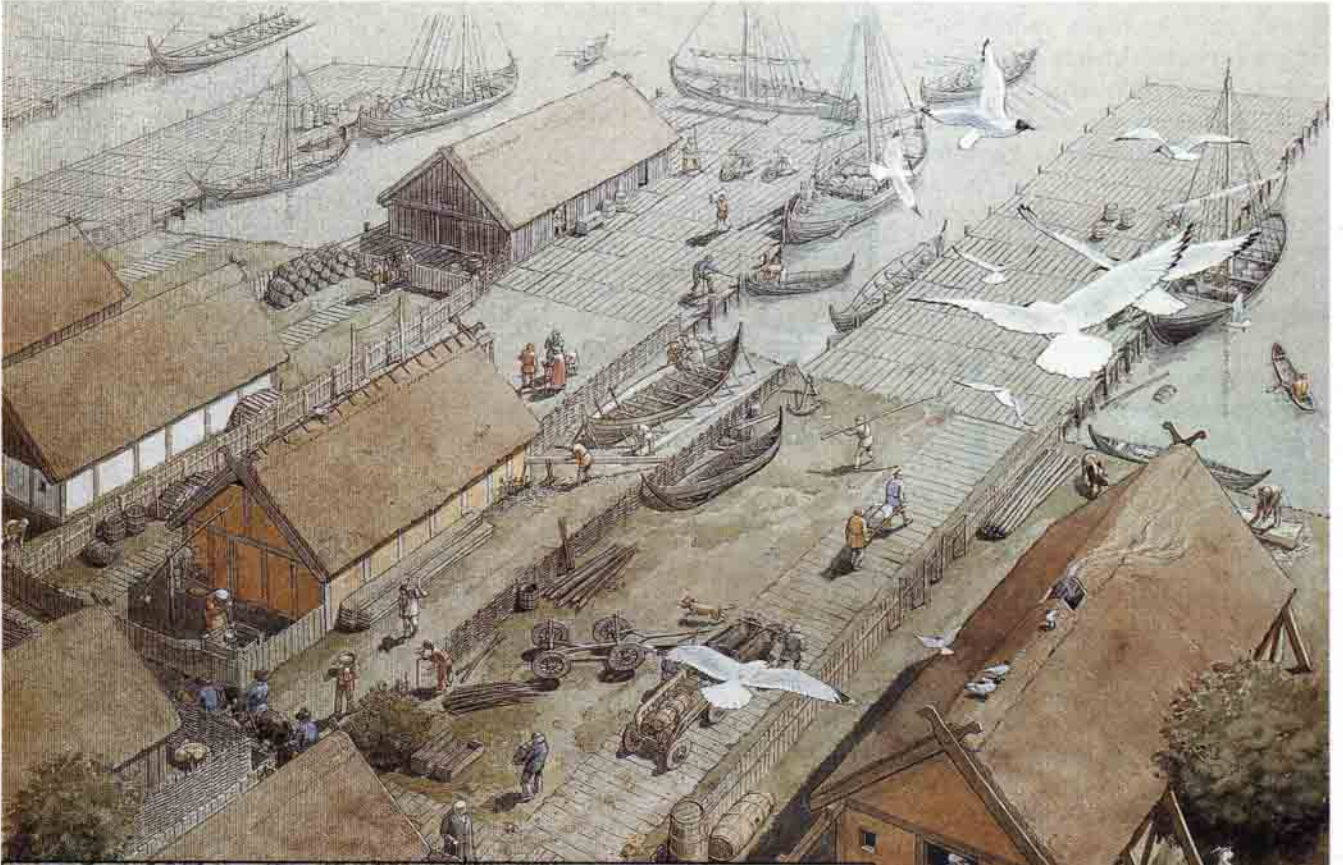

800 yıllarında yapılan bu gemi kalıntısı daha sonraları restore edilmiş. Kalıntı, 1903 yılında Norveç'te bulunmuş. Vikinglerin gemi yapma konusundaki üstün becerilerine ait olağanüstü bir örnek olarak nitelendiriliyor.

li ve İzlanda'nın batı sahillerinin ucundaki yarımada bulunan Breida fiyordundaki bir kasabaya taşınır. Ancak, o aynı suçları işlemeye devam eder ve bundan ötürü üç yıl sürgün cezası alır. Eirik, bu kez daha da batıya gitmeye karar verir ve yarım yüzyıl önce fırtına nedeniyle sürüklenen Norveçli denizcilerin gördüğünü söylediği Gunnbjörn olarak adlandırılan karaya yelken açar. Yaklaşık 500 mil yol almıştır ki, söylentilerin gerçek olduğunu fark eder. Sevinçlidir. Büyük bir kıtanın parçası olan, ama coğrafya bağımsızlığı olan bir bölgeye varmıştır. Sonra Farewell Burnu'na doğru yol alır. Burası Grönland'ın doğu sahilleridir. Buradan Grönland'ın batı sahillerine geçer. Yeşil yamaçların, fiyordların ve ülkesi Norveç'i hatırlatan ekilmiş araziler vardır burada. Eirik burada üç yıl sürgün cezasını çekmek üzere mürettebatıyla kalır. Burası, kara ve av hayvanları, ayılar, tilki ve geyikler-

le; denizi balıkla, memeli deniz hayvanlarıyla dolu bir yerdi. İklim güzeldi ve avlanacak çeşit çeşit kuş vardı. En önemlisi de daha önce insanların buraya yerleştiklerine ilişkin hiçbir belirti yoktu. Eirik, bu ülkeyi Grönland olarak adlandırdı. 981 ya da 982'de Grönland'ı keşfedip, burada bir İzlanda kolonisi kuran Kızıl Eirik'in oğlu Leif'in ise, Amerika kıtasını bulduğu söylenir. Aslında, Amerika'daki Vikinglerin rastlantısal yerleşiminin öyküsü Norveç ve İzlanda arasında ticaret yapan bir geminin sahibi Bjarni Herjolfsson ile başlamıştır. Grönland'a, babasını aramaya giden Bjarni, rastlantıyla buraya gelmiştir. Sonraları Leif, Bjarni'nin gemisini satın alır ve 35 kişilik bir mürettebatla yola koyulur. Bjarni'nin

Kuşbakışı bakıldığında, yalnızca yarım daire biçiminde dizilmiş ağaçlardan meydana gelmiş bu yerin, Haddebyer Noor'daki çimenlik alanın, özel bir yer olduğu anlaşılıyor. Vikingler burada MS 804 yılından itibaren, daha sonraları Kuzey Avrupa'nın en büyük yerleşim bölgesi olacak Haithabu'nun yapımına başladılar. Danimarkalı ressam Flemming de, arkeoloğların yerleşim alanı ile ilgili bulgularını göz önünde bulundurarak sulu boya ile kentin yanda görülen resmini yaptı. Üsteki resimde ise, bu Viking şehrinin planı görülüyor. Birçok geçiş yoluyla, pazar yerleri ve ailelerin oturdukları evlerle şehrin oldukça planlı bir şekilde yapıldığı ortada. Danimarkalı krallarsa, şehirlerinde sakinlik ve düzen olmasında çaba göstermiş ve ticaretin rahatlıkla yapılmasını sağlamışlar.

gördüğü ama araştırma yapma cesaretini gösteremediği bu yeri merak etmektedir. Leif ve mürettebatı batıya yelken açarlar ve sonunda Bjarni ve adamlarının karşılaştıkları karayla karşılaşırlar. Kara tamamen buzlarla kaplıdır. Sanki parlak bir kaya parçasıdır, denizden bakıldığında. Bu yer, Hudson Boğazı'nın tam kuzeyindeki Baffin Adası'ydı...

Onlar buraya Helluland ya da Düztaş Adası dediler. Sonra sahilden güneydoğuya doğru giderek Mark-

land veya Woodland olarak adlandırılan, ormanlarla kaplı ve halen Labrador olarak bilinen bir diğer düz araziye gördüler. Daha da uzağa devam ettiler ve Vinland dedikleri o ilginç yeri buldular. Leif, umulmadık şekilde bulunan bu ilginç yere yerleşmeye karar verdi. Leif ve arkadaşları gemilerini nehrin üst kısmına getirdiler. Demir attılar ve deri uyku tulumlarını güverteden alıp karaya, kendilerine kulübeler yapmak için indiler. Leif, bir yıl sonra Grönland'a döndü ve gemisini

Vinland'ı çok görmek isteyen kardeşine ödünç verdi. Kardeşi, Leif'in kamp kurduğu yeri kolaylıkla buldu.

Orada bir kış geçirdiği, hatta yerlilerle karşılaşmış ve yerliyi öldürdüğü ve kendisinin de ölümcül bir ok yarası aldığı söylenir.

Vikingler Amerika'ya varmışlar, orada yaşamışlardı; ama onlar Amerika'yı keşfetmemiş sadece oraya ulaşmış, yerleşmişlerdir.

Söylencelere göre, Norveç Kralı Olaf Tryggvason Leif'e Hıristiyanlığı

benimsetir ve o da, Hıristiyanlığı yaymak için Grönland'da dönerken, yolda bilinmeyen yerlere uğrar.

Vikingler parayı çok severlermiş. Onlara "para hastası insanlar" diyenler de var. Bir söylenceye göre, düşmanın kılıcı, Vikingi para saydığı anda vurur. "7, 8, 9." 9 dediği sırada düşman Vikingin kafasını kopartır, ve Viking kafası düşerken 10 der." İşte bu derece para hırsı varmış bu insanların. Tabii Vikingler epeyce büyük miktarlarda paraya ulaşabiliyorlardı. Genellikle savunmasız kiliselere, tam ayın sırasında saldırıp, talan eder; kilisenin neyi var neyi yoksa alırlarmış. Hıristiyan Avrupa'sında, hazinelerin saklandığı manastır ve kiliseler, hem din adamları, hem de halk tarafından korunuyordu. Bir kiliseyi soymak çok büyük bir suçtu. Bölgedeki dinibütün Hıristiyanların yan gözle bile bakmaya cesaret edemedikleri bu kutsal hazineler, sanki bu yağmacılar için saklanmıştı. Tabii ki Vikingler bu ağız sulandıran hazineyi, bu fırsatı hemencek değerlendirdiler. Keşişlerin kendilerini dünyevi zevklerden uzak tuttukları İrlanda'nın Atlas Okyanusu kıyılarındaki adaları Vikinglerin karşısında duruyordu. Bugün İrlanda'ya giden turistlerin manastır alanının hemen yanı başında gördükleri yüksek taş kuleler, keşişlerin Vikinglere verdiği yanıtı. Bu baca benzeri kuleler, keşişlerin geçici sığınaklarıydı. Yüksekliği 50 m'ye ulaşyordu. Bir Viking saldırısına ait bir haber alındığında, yerden 5 m yüksekliği olan, ufak bir

Viking maskesi, kılıcı ve parası. Maske, İngiltere'de yapılan bir kazıda bulunmuş. Sap kısmı gümüş ve altın suyuna batırılmış bronzdan kılıç ve para ise Haithabu'da yapılan kazılarda elde edilmiş.

girişten içeri girip ve sonra içeri girmek için kullandıkları merdiveni çekip, beklenmedik bir kıyımdan kurtuluyorlardı. Bu yüksek taş kulelerin içi, kutsal gümüş kaplar, haçlar, mücevherler, süslü dini eserlerle doluymuş. Tabii bu durumu çabucak kavrayan Vikingler de keşişlerin eninde sonunda dışarı çıkacaklarını düşünüp, kapıda onları beklerlermiş

Ayrıca bazı bölgeleri vergilendirmişler; örneğin İtalya'daki adaları. Elde edilen bu ganimetler pazar yerinde, balıklarla, çanak çömleklerle, kı-

lıçlarla, eşarplarla vs birlikte satışa sunulmuş.

Fetih dönemleri süresince yaptıkları barbarlıklar ile ünlü bu yaman savaşçıların, şimdilerde tuhaf diyebileceğimiz inançları varmış. Savaş sırasında şerefli bir şekilde ölürlerse cennette iyi bir yer edineceklerine inanırlarmış. Bir Viking gemisinin kahraman kaptanı da öldüğü zaman, cesedi gemisiyle birlikte, büyük bir törenle yakılmış. İskandinav mitolojisine göre, öldükten sonra da bu kahramanlara yaşam varmış. Onlar gemileriyle birlikte, tanrı Ogen'in sarayında sonsuza kadar mutlu bir şekilde yaşarlarmış.

Geçen yüzyılda, Danimarka ve Norveç'te bu gemilerden bazılarının kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan bir tanesi, hatta en sağlam durumda olanı, bugün Oslo'da bulunuyor. Gokstad'ın Gemisi olarak adlandırılan bu gemi, Viking tarzı tekneler hakkında bizlere önemli ip uçları vermekte. 5 m eninde, 175 cm yüksekliğinde ve 20 m boyundaki bu teknenin pruaları, dalgaları kolayca yarabilecek biçimde, ince ve yüksek yapılmış. İşte bu teknelerle Atlas Okyanusu geçilmiş, Kuzey Amerika kıyılarına ulaşılmış. İşin en ilginç yanı da, bu İskandinav denizcilerin pusula kullanmadan, tamamıyla kendi sezgilerine dayanarak yolculuk yapmaları. Onların navigasyon konusundaki bu yetenekleri hâlâ tam anlamıyla açıklanamamış. Tahminen, kıyıya yakın olarak yol alıp, Güneş, yıldız ve Ay'ın konumuna bakıyorlardı.

Zamanla Hıristiyanlık Vikingleri de etkilemiş ve artık savaş ve ölüm bu insanlar için eski çekiciliğini kaybetmiş.

11. yüzyılın ortalarına gelindiğinde güçlerini iyiden iyiye yitirmişler. Sonunda 1066 yılında Vikinglerin çağı sona ermiş. Artık İskandinav sahilleri, uzak ülkeleri istila etme uğruna denize indirilen savaş gemilerinin yeri olmaktan kurtulmuş. Şimdi buralarda erkekler hâlâ denizle iç içeler. Balıkçılıkla uğraşıyorlar.

Gülgen Akbaba

Vikinglerin yağma ettikleri değerli eşyalar, onların dekorasyon konusunda çok zevkli olduklarını gösteriyor!

Kaynaklar
Bootsin D.J. (Çeviren: Fatoş Dilber) *Keşişler ve Buluşlar*, İy Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1994.
Emiroğlu K., *Finland Sagaları*, Ankara, 1996.
Rehlander J., Teufel H., "Das wahre Gesicht der Wikinger", *Geo* Nr 10/1997.
Yaşayan Gezegem, Belgesel Film.